

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa säästva vesiviljeluse takistuste kõrvaldamine“**(ettevalmistav arvamus)**

(2017/C 034/11)

Raportöör: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 29/04/2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304 ettevalmistav arvamus
Juhatuse otsus	15/03/2016
Vastutav seksioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	30/09/2016
Vastuvõtmine täiskogus	19/10/2016
Täiskogu istungjärk nr	520
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	220/1/2

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on sügavalt mures, et Euroopa Liidu vesiviljeluse olukord ei ole paranenud vaatamata sellele, et ühise kalanduspoliitika, ühise turukorralduse ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi raames on loodud selle edendamiseks soodsad tingimused.

1.2. Komitee märgib, et vesiviljelusega tegelemisele kohalduvate haldusmenetluste aegluse ja asukohtadele juurdepääsu puudumise peamine põhjus on see, et liikmesriikide ja nende piirkondade ametiasutused rakendavad Euroopa Liidu keskkonnanäeskirju, eeskätt veepoliitika raamdirektiivi, merestrateegia raamdirektiivi ja Natura 2000 võrgustiku eeskirju keerulisel viisil. See olukord toob vesiviljeluse ettevõtjate jaoks kaasa majanduslikult liiga koormavad nõuded, mis paradoksaalselt ei taga paremat keskkonnakaitset.

1.3. Komitee nõuab tungivalt, et Euroopa Komisjon täidaks täies ulatuses oma kohustusi koordineerida jagatud pädevust vesiviljeluse valdkonnas, sh haldusmenetluste lihtsustamine ja riiklike ja piirkondlike ametiasutuste vesiviljeluse osakondade kaasamine.

1.4. Komitee nõuab, et komisjon tagaks, et liikmesriigid kasutavad Euroopa keskkonnastandardite rakendamise suuniseid, mis on oluline viis tarbetu halduskoormuse vähendamiseks, tagades samas vee ja ökosüsteemide kvaliteedi säilitamise.

1.5. Komitee rõhutab, et kui ei lahendata haldusmenetluste ja sobivatele asukohtadele juurdepääsuga seotud probleeme, ei saa ELi vesiviljelus asjakohaselt kasutada Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi vahendeid, nagu juba varem Euroopa Kalandusfondi puhul. Lisaks on komitee mures, et liikmesriikide eelarvepuudujäägi vähendamise meetmete tõttu ei rahastata enam säästva vesiviljeluse algatusi, mis võiksid edendada arengut ja luua töökohti.

1.6. Komitee kutsub komisjoni tungivalt üles looma kiires korras vesiviljeluse nõuandekomisjoni ning aitama aktiivselt kaasa selle tõhusale toimimisele. Kõnealune foorum saab tõhus olla vaid siis, kui selle raames teevad koostööd nii asjaomased sidusrühmad kui ka Euroopa ja riiklikud ametiasutused, eeskätt Euroopa Komisjon.

1.7. Komitee nõuab tungivalt, et komisjon teeks koos liikmesriikidega vesiviljeluse mitmeaastaste riiklike strateegiliste kavade põhjalikku järelevalvet, et saada teavet nende eesmärkide täitmise ulatuse kohta ja tagada, et nendes oleksid kaasatud kõik riiklike keskkonnaasutuste osakonnad.

1.8. Komitee hoiatab komisjoni, et järgnevad aastad on ELi vesiviljeluse tuleviku jaoks kriitilised. Komisjoni tehtud jõupingutused säästvat vesiviljelust soosiva õigusraamistiku kehtestamiseks võivad osutada asjatuks, kui olukorra üle ei toimu ranget järelevalvet ega lahendada praeguseid kitsaskohti, mis – nagu eespool mainitud – esinevad liikmesriikide ametiasutuste osakondades, mis ei ole olnud kaasatud asjaomaste vesiviljeluse mitmeaastaste riiklike strateegiliste kavade koostamisse.

2. Taust

2.1. Ühise kalanduspoliitika ning kalandus- ja vesiviljelussektori toodete ühise turukorralduse praegustes määrustes omistatakse ELi vesiviljeluse säästvale arengule olulisem roll kui kunagi varem.

2.2. Euroopa Merendus- ja Kalandusfondil on vesiviljeluse säästvaks arenguks eraldi eelarve, milles on aastateks 2014–2020 ette nähtud helde summa: 1,2 miljardit eurot.

2.3. Viimastel aastatel on komitee koostanud vesiviljeluse kohta kaks arvamust⁽¹⁾ ⁽²⁾. Mõlemas rõhutatakse selle tegevuse tähtsust ELi jaoks ning kutsutakse komisjoni ja liikmesriike üles edendama vastutustundlikku ja säästvat vesiviljelust.

2.4. Komisjon avaldas 2013. aastal strateegilised suunised vesiviljeluse säästvaks arendamiseks ELis. Nende suuniste eesmärk oli suunata liikmesriike seadma säästva vesiviljeluse riiklikke eesmärgi, võttes arvesse nende vastavaid lähtekohti, eri riikide olusid ja institutsioonilist korda.

2.4.1. Teiste ettepanekute seas soovitati suunistes liikmesriikidel koostada vesiviljeluse mitmeaastased riiklikud strateegilised kavad, millega seatakse ühised eesmärgid ja võimalusel näitajad nende eesmärkide saavutamiseks tehtud edusammude hindamiseks. Kõnealused strateegilised kavad pidid aitama suurendada vesiviljelussektori konkurentsivõimet, toetama selle arengut innovatsiooni kaudu, samuti soodustama majandustegevust, edendama mitmekesistamist, parandama elukvaliteeti ranniku- ja maapiirkondades ning tagama vesiviljelustevõtjatele võrdsed tingimused seoses juurdepääsuga mere- ja maismaa-aladele.

2.4.2. Kõik vesiviljelusega tegelevad liikmesriigid esitasid 2013. aastal oma mitmeaastased riiklikud strateegilised kavad. Suur osa tegevuskavades esitatud meetmetest ja tegevustest lisati hiljem asjaomastesse rakenduskavadesse eesmärgiga rahastada neid Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kaudu. See pidi hõlbustama kõnealuste meetmete ja tegevuste elluviimist.

2.5. Uus ühine kalanduspoliitika nägi ette vesiviljeluse nõuandekomisjoni loomise, mis peaks üle võtma endise kalanduse ja vesiviljeluse nõuandekomitee rolli (2. rühm: vesiviljelus). Nõuandekomisjoni ülesanne on hõlbustada arutelu vesiviljeluse olulistel teemadel ning esitada Euroopa institutsioonidele soovitusi ja ettepanekuid. Paralleelselt on loomisel turgude nõuandekomisjon, mis tegeleb nii kalandustoodete kui ka vesiviljelustoodete asjakohasema turule laskmisega.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vesiviljeluse säästva tuleviku rajamine. Uus hoog Euroopa vesiviljeluse säästva arengu strateegiale“ (ELT C 18, 19.1.2011, lk 59).

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Strateegilised suunised ELi vesiviljeluse säästvaks arendamiseks“ (ELT C 67, 6.3.2014, lk 150).

3. Üldised märkused

3.1. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) hinnangul peab maailma toiduainetoodang aastaks 2050 suurenema praegusega võrreldes umbes 70 %, et toita ära selleks ajaks hinnanguliselt 9 miljardit meie planeedil elavat inimest. FAO omistab vesiviljelusele kui kasvupotentsiaaliga toiduallikale erilise tähtsuse ja soovib seda edendada toiduainete, tööhõive ja rikkuse loojana.

3.2. Kala ja teiste mereandide tarbimine on soovitatav tulenevalt nende toiteväärtusest ja olulisusest hea tervise säilitamisel. Võimaldada inimestele juurdepääsu sellisele toitumisele, milles on piisav mereandide osakaal, on sotsiaalne prioriteet. ELi vesiviljelustoodete aastane tarbimine inimese kohta on ligikaudu 23,9 kg ja see on veidi kasvamas.

3.3. Komitee märgib, et ELi inimtoiduks mõeldud vesiviljelustoodete väliskaubanduse bilanss on defitsiidis. Siseturul on vesiviljelustoodete aastane nõudlus 13,2 miljoni tonni, millest ainult 10 % pärineb ELi vesiviljelusest, samas kui kalapüügi osakaal on umbes 25 % ja impordi osakaal 65 %. Impordi osakaal on olnud kasvamas, kuigi viimastel aastatel on see stabiliseerunud. Igal juhul tekitab selline olukord suurt tasakaalutust, mis nõrgestab Euroopa Liidu positsiooni tema praeguse ja tulevase toiduga kindlustatuse osas.

3.4. Euroopa Liidu vesiviljeluse aastane toodang ulatub 1,2 miljoni tonnini. Sellest 65,4 % pärineb avamere vesiviljelusest ja 34,6 % sisevete vesiviljelusest. Selle esmamüügi väärtus on ligikaudu 4 miljardit eurot. Vesiviljeluse tootmisvormid on mitmekesised, ulatudes traditsioonilistest laguunides ja tiikides kasutatavatest süsteemidest tehnilisemate meetoditeni, sh mahutite ja puuride kasutamine avameres või ringlussüsteemides.

3.5. Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi määrus võeti vastu ja avaldati 2014. aasta mais. Euroopa Komisjon kiitis liikmesriikide rakenduskavad Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi jaoks lõplikult heaks alles 2015. aasta sügiseks, st aasta ja viis kuud väldanud viivitusega.

3.5.1. Euroopa Kontrollikoda avaldas 2014. aastal uuringu endise Euroopa Kalandusfondi (EKF) raames vesiviljelusele antud toetuse tõhususe kohta. Kõnealusel uuringus leidis kontrollikoda, et Euroopa Kalandusfond ei toetanud vesiviljeluse säästvat arengut tõhusalt. Kontrollikoda leidis, et Euroopa tasandil ei olnud toetusmeetmed nõuetekohaselt välja töötatud ega kontrollitud ning need ei pakkunud vesiviljeluse arenguks piisavalt selget raamistikku. Liikmesriikide tasandil ei olnud toetusmeetmed nõuetekohaselt kavandatud ega rakendatud ning riiklikud strateegilised kavad ja nende rakenduskavad ei pakkunud vesiviljeluse edendamiseks piisavalt selget raamistikku.

3.6. Vesiviljelus annab ELis praegu umbes 85 000 otsest töökohta, kuid selle arvu suurenemine on peatunud. Komitee võtab rõõmuga teadmiseks komisjoni hinnangu, et iga protsendipunkti kohta, mille võrra vesiviljelustoodete tarbimine ELis suureneb, luuakse 3 000–4 000 täistööajaga töökohta. Lisaks tõstetakse esile, et vesiviljeluse abitööstuses, töötlevas tööstuses ja täiendavate tegevuste valdkonnas on umbes 200 000 kaudset töökohta.

3.7. Komitee tunnustab asjaolu, et liikmesriigid on oma vesiviljeluse mitmeaastased strateegilised tegevuskavad välja töötanud ja komisjonile esitanud. Siiski on komitee seisukohal, et majandus-, keskkonna- ja sotsiaalvaldkonna osalejaid ei kaasatud piisavalt nende väljatöötamise võrreldes ametiasutuste, sh otseselt vesiviljeluse valdkonnas pädevate ametiasutuste osalemisega.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Komitee märgib, et ELi vesiviljelustoodete väliskaubandusbilansi tasakaalustamatus ei ole vastuvõetav ei majanduslikust seisukohast, kuna see põhjustab kaubanduspuudujääki, ega ka sotsiaalsest seisukohast, kuna kasutamata jäävad tööhõivevõimalused.

4.2. Komitee märgib, et vaatamata erinevate Euroopa, riiklike ja piirkondlike institutsioonide jõupingutustele ei ole ELi vesiviljelustootmise kasv uuesti hoogustunud pärast seda, kui see aastal 2000 peatus. Tootmismahd on jäänud samaks, ehkki selle kaubanduslik koguväärtus on mõnevõrra kasvanud.

4.3. Põhjuseid, miks Euroopa Liidu vesiviljeluses valitseb ümmikseis ajal, mil see mujal maailmas kiires tempos kasvab, on komisjon õigesti kirjeldanud oma 2013. aasta strateegilistes suunistes ELi vesiviljeluse säästva arengu kohta. Kaks peamist välja toodud põhjust olid vesiviljeluse valdkonna haldusmenetluse keerukus ning keeruline seaduslik juurdepääs kasvatuste asukohtadele või nende laiendamisele.

4.4. Komitee tunnustab komisjoni jõupingutusi aidata riiklikel ja piirkondlikel ametiasutustel kohaldada Euroopa keskkonnavalaseid õigusakte vesiviljelusettevõtjaid tarbetult koormamata. Selleks avaldati suunised vesiviljeluse ja Natura 2000 alade ning vee raamdirektiivi seoste kohta ning koostamisel on suunised vesiviljeluse ja merestrategia raamdirektiivi seoste kohta. Siiski märgib komitee, et riigi ja piirkondade keskkonnavalasutused ei tunne ega rakenda neid suuniseid piisavalt.

4.5. Komitee märgib, et viivitus Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi määruse ja liikmesriikide rakenduskavade heakskiitmisel tähendab, et liikmesriikide ettevõtjad saavad Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi vahendeid hakata tegelikult kasutama peaaegu 2016. aasta lõpus, mis aga tähendab ligikaudu kolmeaastast viivitust.

4.6. Aruannetes, nagu kontrollikoja 2014. aasta aruanne, täheldatakse, et vesiviljeluse säästvat arengut takistab asjakohase mereruumi planeerimise puudumine ning kasutusloa saamise menetluste keerukus. Kontrollikoda märkis ka, et vesiviljelussektori kasvu peamisi eesmärke ei ole siiani saavutatud ning et sektor on olnud aastaid seisakus.

4.7. Komitee märgib rahuloluga, et Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi poolt vesiviljeluse säästvaks arenguks määratud eelarve on võrreldes varasema Euroopa Kalandusfondi määratuga pea kolmekordne.

4.7.1. Komitee rõhutab raskusi, millega puutuvad kokku ELi peamised vesiviljelustootmisega tegelevad liikmesriigid Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi vahendite kaasrahastamisel eelarvepiirangute tõttu, mis tulenevad kohustusest täita oma lubadusi vähendada puudujääki.

4.8. Komitee nõustub, et tekkinud on tungiv vajadus Euroopa foorumi järele, nagu oli kalanduse ja vesiviljeluse nõuandekomitee, kus osaleksid kõik asjaomased osalised, arutamaks vesiviljeluse olukorda ja pakkumaks Euroopa ja riiklikele institutsioonidele konsensusel põhinevaid soovitusi. Seepärast tervitab komitee uut vesiviljeluse nõuandekomisjoni, milles on laialdaselt esindatud majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnavalased sidusrühmad, samuti teadlased ja tarbijad. Sellele vaatamata avaldab komitee kahetsust viivituste pärast nõuandekomisjoni loomisel ja käivitamisel, millest tingituna tekkis esimese sulgemise ja teise käivitamise vahele kolm tühja aastat.

4.8.1. Komitee väljendab muret selle pärast, et komisjoni osalemine uues vesiviljeluse nõuandekomisjonis ei toimu samaväärsel tasemel kui varasemas nõuandekomitees. See on tingitud sellest, et nõuandekomitees juhtis komisjon ise täitevsekretariaati, samas kui uues vesiviljeluse nõuandekomisjonis jääb sekretariaat täiesti väljapoole komisjoni. See olukord võib mõjutada nii nõuandekomisjoni suutlikkust kaasata Euroopa asutusi kui soovitude levitamist. Komitee on mures, et komisjon võib näha ennast lihtsalt kui üht vesiviljeluse nõuandekomisjoni osalejat, kuigi tal peaks selles olema juhtiv roll.

4.9. Komitee märgib, et liikmesriikide vesiviljeluse mitmeaastased riiklikud strateegilised kavad ei ole siiani tulemusi andnud. Samas ei rakendata suurema osa strateegiliste kavade puhul tulemuste järelvalvemehhanisme.

4.9.1. Komitee märgib, et vesiviljeluse mitmeaastaste riiklike strateegiliste kavade seniste kesiste tulemuste põhjuseks võib pidada asjaolu, et vesiviljeluse säästvat arengut takistavate kitsaskohtadega ei ole tegeletud piisavalt otsustuskindlalt. Suures osas on kõnealused kitsaskohad tuvastatud liikmesriikide ametiasutuste osakondades, kes ei ole olnud kaasatud strateegiliste kavade koostamisse ega ole nendega seepärast kursis. Seepärast on vaja kõnealused osakonnad aktiivselt kaasata strateegiliste kavade rakendamisse.

4.10. Komitee nõuab, et komisjon ergutaks liikmesriikide ja nende piirkondade ametiasutusi võtma Euroopa keskkonnastandardite rakendamisel arvesse säästvat arengut ja selle kolme aspekti (keskkonnavaline, sotsiaalset ja majanduslik aspekt), leides samas tasakaalu vajadusega parandada ELi toiduga kindlustatust.

Brüssel, 19. oktoober 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS
